

Om avslutning og disputas ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Sist oppdatert januar 2026

Innhold

Veiledning i forbindelse med bedømmelse og forsvar av ph.d.- avhandling ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen	2
1. Innlevering av ph.d.-avhandlingen	2
2. Oppnevning av bedømmelseskommité	2
3. Komitelederens oppgaver	3
4. Bedømmelseskommitéens vurdering av ph.d.-avhandlingen	4
5. Forberedelse til forsvar av ph.d.-avhandlingen	7
6. Prosedyre for forsvar av ph.d.-avhandlingen	8
7. Tildeling av ph.d.-graden	8
8. Eksempel på tidsplan for avslutning av forskerutdanningen	9
Orientering om doktordisputaser ved Det juridiske fakultet	10
Eksempel på kjøreplan/manus for prøveforelesning og disputas:	11

Veiledning i forbindelse med bedømmelse og forsvar av ph.d.- avhandling ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Veiledningen bygger på Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen og Nivået for juridiske doktorgrader, samt praksis ved Det juridiske fakultet.

1. Innlevering av ph.d.-avhandlingen

1. Avhandlingen kan skrives på norsk, svensk, dansk eller engelsk, eventuelt på et annet språk som godkjennes av fakultetet i det enkelte tilfellet. Det skal utarbeides et sammendrag av avhandlingen på norsk og engelsk (1 - 3 sider), med sikte på å gjøre avhandlingen og dens resultater kjent for forskningsmiljøer i inn- og utland. Sammendraget skal trykkes i disputasutgaven av avhandlingen som følger UiB-malen.
2. Avhandlingen skal kun sendes til bedømmelse dersom den obligatoriske opplæringsdelen (30 sp) er gjennomført og godkjent av prodekanen.
3. Avhandlingen skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, forskningsetisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform.
4. Avhandlingen kan ha form av monografi eller baseres på et antall artikler (artikkelbasert avhandling). Flere arbeider kan godkjennes som deler av doktoravhandlingen når de etter sitt innhold utgjør et hele. I tillegg til de enkelte delene skal det da utarbeides et sammendrag som gjør nærmere rede for helheten i avhandlingen. Ved fellesarbeid som inngår i en artikkelbasert avhandling, må ph.d.-kandidatens bidrag representere en selvstendig innsats som kan identifiseres i den utstrekning det er nødvendig for vurderingen.
5. Dersom avhandlingen inneholder arbeider med flere forfattere, skal det følge en underskrevet erklæring som beskriver kandidaten og den enkelte medforfatters innsats i hvert enkeltarbeid.
6. Avhandlingen leveres i Avhandlingsportalen, hvor det også bestilles 3 fysiske eksemplar til bedømmelseskomiteen. Den samme ph.d.-filen som er lastet opp i Avhandlingsportalen skal sendes på epost til ph.d.-koordinator ved fakultetet med søknad om bedømmelse for ph.d.-graden. Avhandlingen registreres som innlevert den datoen bestillingen er sendt til Skipnes og søknaden ble levert til ph.d.-koordinator.
7. Ph.d.-kandidatens opptaksperiode på doktorgradsprogrammet opphører ved innlevering av avhandlingen.

2. Oppnevning av bedømmelseskomite og komité for prøveforelesning

Av hensyn til de tidsfrister som følger av Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen, skal ph.d.-kandidaten varsle fakultetsledelsen og ph.d.-koordinator om innleveringen i god tid før forventet innleveringstidspunkt. Det kan dermed legges til rette for at bedømmelseskomiteens medlemmer er forespurt på innleveringstidspunktet.

Det vil bli oppnevnt to ulike komiteer: en bedømmelseskommité for å vurdere avhandlingen og en prøveforelesningskommité for å vurdere prøveforelesningen.

Medlemmene i bedømmelseskomiteen skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse. Vanligvis skal to av komitémedlemmene være uten tilknytning til Universitetet i Bergen, og ett av medlemmene komme fra en utenlandsk institusjon. Begge kjønn bør være representert i komiteen. Oppnevnt veileder kan ikke være medlem av komiteen.

1. Prodekan for forskning anmoder veileder om forslag til medlemmer av bedømmelseskomiteen når innlevering av avhandlingen varsles.
2. Prodekan innstiller tre medlemmer til dekan, som oppnevner bedømmelseskomiteen, jf. Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen §11.2. Fakultetet gjør forslaget kjent for kandidaten, som har en frist på fem dager til å fremme skriftlige merknader.
3. Ph.d.-koordinator underretter kandidaten om komiteens sammensetning så snart oppnevningen foreligger.

Medlemmene i prøveforelesningskomiteen vil bestå av interne fagpersoner ved fakultetet. Visedekan for organisasjon og innovasjon vil være fast leder for komiteen. Komiteleder for bedømmelseskomiteen skal også delta i prøveforelesningskomiteen. Komiteleder vil ellers ha fullmakt til å utpeke ett ytterligere medlem, enten fagpersoner som er relevante for det konkrete tilfelle (fks. emneansvarlig, veileder osv.) eller prodekan for forskning.

3.Komitelederens oppgaver

Bedømmelseskomiteen:

Fakultetet oppnevner komiteens leder, som vanligvis vil være ansatt ved fakultetet. Vedkommende skal delta i den faglige vurderingen av avhandlingen på lik linje som de andre medlemmene.

Komiteleder har ansvar for å snarest mulig fastsette dato for disputas. Dato settes så snart som mulig og i god tid før den skriftlige innstillingen foreligger.

Komiteleder skal også organisere komiteens arbeid, og sørge for at arbeidet kommer raskt i gang og at tidsrammen for komitéarbeidet overholdes. Komiteleder har ansvaret for å skrive utkast til innstilling fra komiteen og sammenfatte komitéens vurdering av avhandlingen. Komiteleder sørger også for å avklare arbeidsdelingen mellom komitémedlemmene under disputasen. Komiteleder gir melding til fakultetet i god tid, og senest tre uker, før disputasen om hvem av medlemmene som skal fungere som 1. og 2. opponert.

Prøveforelesningskomiteen:

Visedekan for organisasjon og innovasjon er fast komitéleder.

Tidspunkt for prøveforelesningen fastsettes av prøveforelesningskomiteen i samråd med kandidat og skal normalt finne sted før innstillingen fra bedømmelseskomiteen foreligger, men tidligst 3 uker etter innlevering av avhandlingen og senest 3 uker før tentativ disputasdato. Fakultetet kan åpne for større tidsmessig nærhet mellom prøveforelesningen og disputas dersom det foreligger særlige grunner.

Tema for prøveforelesningen avgjøres av prøveforelesningskomiteen. Komiteen bør konsultere veileder om valg av tema, og skal konsultere emneansvarlige dersom det er aktuelt å legge prøveforelesningen til et emne i masterstudiet ved fakultetet. Temaet skal utformes slik at det skal kunne gi et selvstendig meritterende bidrag til kandidatens forskningskompetanse, fortrinnsvis i form av en etterfølgende publikasjon.

4. Bedømmelsskomitéens vurdering av ph.d.-avhandlingen

4.1 Frist

Komiteens innstilling skal normalt foreligge senest 3 måneder etter at avhandlingen ble sendt til komitémedlemmene. Innstillingen underskrives av alle medlemmene i komiteen. Ph.d.-koordinator sender innstillingen til kandidaten så snart som mulig, og opplyser samtidig om merknadsfristen på 10 virkedager.

4.2 Innholdet i komitéens innstilling

4.2.1 Innstillingens omfang

Komiteen leverer en begrunnet innstilling til fakultetet. Dissenser skal også begrunnes. Individuelle uttalelser kan legges ved.

Innstillingen bør normalt være på 5-10 sider, men en mer omfattende vurdering kan noen ganger være nødvendig, for eksempel for å gjøre rede for grunnleggende kritikk av avhandlingens teoribruk og metode.

I de tilfeller hvor komitéen anbefaler underkjennelse av avhandlingen, vil det være naturlig med en noe mer utførlig begrunnelse.

4.2.2 Beskrivelse av avhandlingen

Innstillingen skal inneholde en beskrivelse av avhandlingens format (monografi/artikkelsamling) og størrelse, avhandlingstemaets plassering i samtidig rettsvitenskap, prosjektets faglige innretning og sammensetning og arbeidets forhold til andre anerkjente bidrag i rettsvitenskapen. Innstillingen skal videre inneholde en beskrivelse av avhandlingens hovedproblemstillinger og faglige innretning, metoder, materiale og funn.

4.2.3 Vurdering av avhandlingen

Innstillingen skal inneholde en vurdering av avhandlingens kvaliteter. I bedømmelsen av avhandlingen legges det spesiell vekt på om avhandlingen er et selvstendig og helhetlig vitenskapelig arbeid på høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, metodisk, teoretisk, rettskildemessig og eventuelt empirisk grunnlag, samt i behandlingen av litteratur og fremstillingsform. Komiteen skal vurdere om avhandlingens analytiske innretning og teoretiske overbygning forholder seg til eksisterende rettsvitenskapelig teori på det aktuelle fagfeltet på en tilfredsstillende måte. Det bør fremgå av vurderingen om materialet og metodene som er brukt i avhandlingen er tjenlige for de spørsmål som reises, og om

argumentene og konklusjonene som fremføres, er holdbare. Avhandlingen skal bidra til ny faglig kunnskap og ligge på et nivå som tilsier at det vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelig litteratur.

Hvis avhandlingen er satt sammen av flere enkeltarbeider, må det dokumenteres og vurderes om de etter sitt innhold utgjør et hele. I slike tilfeller skal doktoranden i en egen del av avhandlingen ikke bare sammenfatte, men også sammenstille, de problemstillinger og konklusjoner som legges frem i delarbeidene i et helhetlig perspektiv og på den måten dokumentere sammenhengen i avhandlingen. Denne delen av avhandlingen er derfor meget viktig både for doktoranden og for komitéen i dens vurdering. Det juridiske fakultet har utarbeidet en egen anbefaling til kandidater som ønsker å skrive artikkelbasert avhandling, og denne er tilgjengelig på fakultets nettsider. (lenke).

Ved fellesarbeider skal komitéen vurdere om doktorandens innsats i det/de aktuelle arbeidet/arbeider kan identifiseres og om doktoranden står som eneansvarlig for en tilstrekkelig stor del av avhandlingen. Avhandlingens sammenfattende del skal være utformet av doktoranden alene. Dersom doktorandens egen dokumentasjon ikke er tilstrekkelig, kan komitéen innhente ytterligere opplysninger.

Komiteen kan be kandidaten legge fram grunnlagsmateriale og utfyllende eller oppklarende tilleggsinformasjon.

4.2.4 Særlig om graden dr. philos

En norsk doktorgrad er en sertifisering av forskerkompetanse på et bestemt nivå. Dette kompetansenivået forutsettes å være det samme for grad med tidsnormering og organisert forskerutdanning, som for grad uten tidsnormering (dr.philos.-graden). Prinsippet om likeverdighet refererer til faglig nivå og kvalitet, ikke alene til avhandlingens omfang. I den organiserte forskerutdanningen kan kompetanse være dokumentert også gjennom prøver og deltagelse i ulike typer tiltak knyttet til opplæringsdelen. Fraværet av krav til opplæring ved dr.philos.-graden bør forventes kompensert ved at selve avhandlingsarbeidet er noe mer omfattende enn det en ville kreve for de organiserte forskerutdanningsprogrammene. Uansett grad skal doktoranden tilfredsstille de samme minstekrav til forskerkompetanse – uttrykt gjennom krav til problemformulering, presisjon og logisk stringens, originalitet og analytisk dybde, samt oversikt over, forståelse av og et reflektert forhold til annen forskning på området.

4.2.5 Innstillingens konklusjon

Komiteens innstilling kan ha tre ulike anbefalinger.

a) Positiv innstilling

Blir avhandlingen funnet verdig, kan disputas kan finne sted og innstillingen godkjennes av fakultetsstyret, eventuelt av dekanen på fullmakt.

b) Mindre omarbeidinger

§ 11-4 i Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen sier:

“Bedømmelseskomiteen kan på grunnlag av innlevert avhandling og eventuelt tilleggsmateriale anbefale at fakultetet selv gir tillatelse til mindre omarbeiding før

endelig innstilling foreligger. Komiteen skal skriftlig gi en konkret oversikt over hva kandidaten må omarbeide. Komiteen skal ikke gi anbefaling om mindre omarbeiding hvis det kun dreier seg om mindre uklarheter i avhandlingen som lar seg avklare innenfor disputasens ramme.

Tillater fakultetet selv en mindre omarbeiding av avhandlingen, skal det gis en frist for slik omarbeiding som ikke skal være lengre enn tre (3) måneder. Det skal også fastsettes en ny frist for oversendelse av komiteens endelige innstilling som ikke skal være lengre enn to (2) måneder etter at komiteen har mottatt en omarbeidet versjon av avhandlingen.

Fakultetets vedtak etter denne paragrafen kan ikke påklages av kandidaten.

Dersom kandidaten ikke leverer omarbeidet avhandling innen fristen som fakultetet har satt, skal komiteen anbefale at fakultetet selv underkjenner avhandlingen.

Dersom komiteen finner at dyptgripende endringer er nødvendige for at arbeidet skal kunne anbefales til disputas, skal komiteen anbefale at fakultetet selv underkjenner avhandlingen.”

Bestemmelsen fastsetter at fakultetet kan bestemme at kandidaten får tillatelse til mindre omarbeidinger av avhandlingen innen en frist på inntil 3 måneder. Dette alternativet skal kun anbefales av komiteen der avhandlingen er veldig nær å oppfylle kravene til godkjent avhandling, og der de mangler som anbefales rettet klart kan utbedres innenfor en frist på 3 måneder.

Komiteen skal i sin innstilling/bestilling gi en konkret, skriftlig oversikt over hva kandidaten må omarbeide for at avhandlingen skal kunne bli godkjent.

Bestillingen fra komiteen bør normalt begrense seg til deler av avhandlingsarbeidet. Bestillingen fra komiteen skal begrense seg til de krav til avhandlingsarbeidet som oppfyller nivåbeskrivelsen for juridiske doktoravhandlinger. Omarbeidingen skal kunne gjennomføres innenfor fristen uten at kandidaten skal måtte innta helt nye grunnleggende problemstillinger i prosjektet. Bestillingen må ta hensyn til at prosjektets formål skal kunne gjennomføres, også med de tillegg som etterspørres av komiteen.

Universitet i Oslo og Universitetet i Tromsø har også en ordning med anledning til mindre omarbeidinger av innleverte doktoravhandlinger, henholdsvis 6 måneder og 3 måneder. Når Universitetet i Bergen har valgt en kortere frist enn Universitetet i Oslo er det for å sikre at det generelle kravet til nivået på doktoravhandlinger som godkjennes, ikke senkes. Den kortere fristen innebærer at den typen feil som skal kunne rettes, ikke kan være omfattende, grunnleggende for og gjennomgripende i avhandlingsarbeidet. De feil som skal kunne rettes, kan altså ikke være bærende for avhandlingsarbeidets kvalitet.

Selv om en anbefaling om omarbeiding fra en bedømmelseskomité typisk vil gjelde i tilfeller der det vitenskapelige håndverket ikke er tilfredsstillende, vil det fremdeles være rom for korrekturfeil i godkjente avhandlinger, og muligheter for komiteen til å kritisere formelle feil på disputasen.

Dersom komiteen anbefaler mindre omarbeiding av avhandlingen skal innstillingen godkjennes av dekanen på fullmakt, og det er dekanen som setter frist for innlevering av bearbeidet

avhandling.

c) Underkjenning

Hvis avhandlingen ikke finnes verdig til forsvar for ph.d.-graden, angir komiteen om den likevel kan anbefale arbeidet innlevert i omarbeidet versjon for ny bedømmelse. Kandidaten opplyses om merknadsfristen på 10 virkedager. Dersom doktorgradskandidatens merknader kan ha betydning for spørsmålet om avhandlingen kan godkjennes, bør merknadene forelegges bedømmelseskomiteen før fakultetet fatter realitetsvedtak i saken. På bakgrunn av dette treffer fakultetsstyret en av følgende avgjørelser:

1. at disputas ikke kan finne sted
2. at avhandlingen kan leveres inn igjen i revidert form
3. at avhandlingen sendes til bedømmelse av en ny komité

5. Forberedelse til forsvar av ph.d.-avhandlingen

Komiteen må levere sin innstilling så snart som mulig, slik at det blir tilstrekkelig tid til saksbehandling og trykking av disputaseksemplar av avhandlingen.

Det er en fordel om opplysninger om hvem som skal være første og andre opponent sendes inn allerede sammen med innstillingen i de tilfeller hvor innstillingen kommer før fristen.

Kunngjøring om prøveforelesning og disputas publiseres så snart som mulig på fakultetets hjemmeside og Universitetets sentrale sider. Kandidaten skriver pressemelding inne i Avhandlingsportalen som annonseres på UiB sine nettsider. Avhandlingen skal være tilgjengelig for offentligheten senest to uker før disputas.

6. Prosedyre for forsvar av ph.d.-avhandlingen

Før forsvaret skal prøveforelesning være gjennomført. Prøveforelesningen er en selvstendig del av ph.d.-prøven og skal ha en varighet på 45 minutter. Tidspunkt for prøveforelesningen skal være tidligst 3 uker etter innlevering av avhandlingen og senest 3 uker før tentativ disputasdato. Fakultetet kan åpne for større tidsmessig nærhet mellom prøveforelesningen og disputas dersom det foreligger særlige grunner.

Disputasen starter normalt kl. 13.15, med en varighet på rundt 3 timer.

Disputasen avvikles som følger:

1. Innledning ved ordstyrer (dekan eller den dekanen bemyndiger) med presentasjon av doktorand og komiteens medlemmer. Ordstyrer er disputasleder.
2. Kandidaten presenterer avhandlingen.
3. Førsteopponenten får deretter ordet og eksaminer doktoranden (60 min).
4. Etter en kort pause gis ordet til annenopponent (ca 45 min).
5. Eventuelle ex. Auditorio får ordet etter at andreopponenten er ferdig.
6. Ordstyrer avslutter disputasen.
7. Mottakelse i regi av Fakultetet i ansattkantin for doktorand og publikum

Prøveforelesning og disputas foregår vanligvis på det språket avhandlingen er skrevet på. Etter samtykke fra dekanen kan doktorand eller komité få godkjent et annet språk.

7. Tildeling av ph.d.-graden

På bakgrunn av godkjent prøveforelesning og disputas kreerer fakultetet doktoranden som philosophiae doctor ved Universitetet i Bergen. Hvis disputasen ikke godkjennes, kan ny disputas holdes én gang. Ny disputas vurderes av den opprinnelige bedømmelseskomiteen, dersom dette er mulig. Disputasen skal finnes tilfredsstillende før diplom kan tildeles. Det har ikke hendt ved fakultetet at en prøveforelesning eller disputas ikke har blitt godkjent. Det kan tenkes tilfeller hvor dette kan skje hvis det avdekkes at større deler av avhandlingen ikke er kandidatens eget arbeid.

8. Eksempel på tidsplan for avslutning av forskerutdanningen

Hva	Når	Merknader
Avhandlingen innlevert	(dato)	Søknad og pdf sendt til ph.d.-koordinator.
Fakultetet oppnevner bedømmelseskomiteen og sender med avhandlingen og reglement/retningslinjer for bedømmelsesarbeidet		
Komiteleder setter foreløpig dato for disputas		
Prøveforelesningskomite, i samråd med kandidat, setter dato for prøveforelesning.		
Kandidaten får oppgitt emne for prøveforelesning.	2 uker før prøveforelesningen.	Sendes per e-post.
Komiteen leverer sin innstilling til fakultetet ved ph.d.-koordinator, dekan og prodekan.		
Kandidaten sendes innstillingen med en frist på 10 virkedager for eventuelle skriftlige merknader. Fakultetsledelsen orienteres også om denne så snart som mulig. Ved positiv innstilling bør kandidaten nå sende avhandlingen til trykking via Avhandlingsportalen. Fakultetet dekker trykking av 45 eksemplarer.		Sendes per e-post.
Kandidaten leverer pressemelding i Avhandlingsportalen	Frist 3 uker før disputasen	
Disputas	Tid: 13:15	Komite, kandidat, dekan og professorer treffes utenfor dekankontoret kl 13:00
Doktorpromosjon Universitetsaulaen	januar/mai/august	Promosjonen administreres fra Universitetsdirektørens kontor. Doktoranden vil motta invitasjon og informasjon om dette direkte fra dem.

Orientering om doktordisputaser ved Det juridiske fakultet

Etter reglementet skal det være to ordinære opponenter. Hvis det melder seg opponenter *ex auditorio*, skal disse gis ordet etter annen ordinære opponent slipper til.

Språket på disputasen er vanligvis det samme som avhandlingen er skrevet på.

Disputasen begynner som regel kl. 13.15. Det er ingen formelle regler om hvor lenge den kan eller skal foregå. Det er imidlertid vanlig at første opponent holder på ca. 1 time. Videre er det vanlig at annen opponent holder på ca. 45 min.. Eventuelle opponenter *ex auditorio* gis ordet til slutt.

Disputasen skal være en faglig diskusjon mellom opponenter og doktorand vedrørende problemformuleringer, metodisk, empirisk og teoretisk grunnlag, dokumentasjon og fremstillingsform. Det bør legges spesiell vekt på å få etterprøvd holdbarheten av viktige konklusjoner som doktoranden har trukket i sitt arbeid. De problemstillinger som opponentene velger å forfølge, behøver ikke være begrenset til de som er omtalt i komitéinnstillingen. Opponentene bør bestrebe seg på – så langt det er mulig – å gi diskusjonen en form som gjør at også de som ikke har lest avhandlingen eller kjenner fagfeltet inngående, kan følge diskusjonen.

Kandidaten begynner med å gi et kort sammendrag av avhandlingens innhold, generelle funn osv.

Deretter følger opponentens kritiske granskning. Denne bør gjelde så vel avhandlingens opplegg i sin alminnelighet (disposisjon, omfang, innretning, utvalg av stoff) som metodespørsmål og behandlingen av enkeltspørsmål. Det er opponenten som bestemmer hvilke spørsmål som skal tas opp. Granskningen foregår i form av en dialog mellom opponent og doktorand. Av hensyn til både doktorand og publikum er det viktig at det ikke går for lang tid før doktoranden slipper til. Det er vanlig at første opponent avrunder sin opposisjon med en generell karakteristikk av arbeidet, men det forekommer også at opponenten har funnet det naturlig å gjøre dette tidligere.

Det er hensiktsmessig at de to opponentene på forhånd avtaler rollefordelingen seg imellom. Det kan for eksempel gjøres slik at de tar for seg forskjellige deler av avhandlingen, at den ene (typisk første opponent) først og fremst konsentrerer seg om generelle spørsmål om opplegg og metode, mens den andre tar for seg mer konkrete spørsmål, eller på andre måter. Tidligere var det vanlig at annen opponent hadde et særlig ansvar for tekniske ting, slikt som språkbruk, notebruk, trykkfeil osv. Noen slik regel gjelder ikke lenger, men det er naturlig at én av opponentene kort berører også slike spørsmål.

Det er tradisjon at doktorand og opponent tiltaler hverandre i tredje person ("opponenten", "doktoranden"), men dette gjennomføres ikke alltid fullt ut i praksis.

Eksempel på kjøreplan/manus for prøveforelesning og disputas:

*

Prøveforelesning

Innmarsj:

Dekan (uten kappe), doktorand, komitémedlemmene, i slik rekkefølge.

Doktoranden og komitémedlemmene setter seg ned på første benk.

Disputasleder til talerstol:

«Den **1. januar 2018** søkte master i rettsvitenskap **Peder Aas** om å få framstille seg for graden philosophiae doctor på arbeidet

«[Avhandlingens navn]»

Peder Aas vil i dag avholde sin prøveforelesning. Fakultetet har oppnevntfølgende komité til å bedømme prøveforelesningen:

- Professor Kari Svensson, Uppsala Universitet
- Professor Marius Andersen, Københavns universitet
- Professor Lars Holm, Universitetet i Bergen (leder)

Komiteen har valgt følgende emne:

«[Oppgitt emne]»

Jeg ber om at alle skruer av lyden på mobiletelefonen sin»

(Doktoranden begynner: «Ærede dekan, ærede komité, mine damer og herrer...» (e.l).)

*

Disputasleder etter avslutning:

«Den 1. juni vil doktoranden offentlig forsvare avhandlingen sin.»

Doktoranden, komiteen og disputasleder går så ut der de kom fra.

Disputasen:

Ved disputasens start prosesjon i rekkefølge: Dekan/disputasleder (i kappe), doktorand, komitémedlemmene med 1. og 2. opponentene først, fakultetets professorer (ansiennitet) i nevnte rekkefølge. Doktoranden og komitémedlemmene setter seg på første benkerad. Disputalsleder går direkte til sin plass. Under innmarsjen reiser forsamlingen seg. Den setter seg når disputasleder begynner sin innledning.

*

«Den **1. januar 2018** søkte master i rettsvitenskap **Peder Aas** om å få framstille seg for graden philosophiae doctor på arbeidet

«Virkninger av formuerettslig ugyldighet. Særlig om restitusjonskrav og ugyldighetens tingsrettslige virkninger.»

2. januar oppnevnte fakultet følgende sakkyndige komité til å bedømme avhandlingen:

- Professor Kari Svensson, Uppsala Universitet
- Professor Marius Andersen, Københavns universitet
- Professor Lars Holm, Universitetet i Bergen (leder)

De oppnevnte sakkyndige avga **6. april** en innstilling, der komiteen enstemmig konkluderte med at avhandlingen ble funnet verdig til forsvar for graden philosophiae doctor.

På fullmakt fra styret ved Det juridiske fakultet ga dekanen sin tilslutning til dette.

Master i rettsvitenskap **Peder Aas** holdt 15. februar sin prøveforelesning. Det oppgitte emnet var:

«[oppgitt emne]»

Prøveforelesningen er godkjent. Disputasen skal nå begynne.

1. opponent: Professor Kari Svensson, Uppsala Universitet
2. opponent: Professor Marius Andersen, Københavns universitet

Etter at 1. opponenten er ferdig blir det en kort pause på ca. 10 min.

Hvis noen ønsker å melde seg som opponent ex auditorio, må dette meddeles meg i pausen.. Opponent ex auditorio får i slike tilfelle ordet etter 2. opponent.

Jeg ber om at alle skruer av lyden på mobiletelefonen sin.

Jeg ber doktoranden ta plass ved dette kateter og presentere sin avhandling.

Doktoranden presenterer sin avhandling (ca 15-20 min).

«Jeg ber nå 1. opponent ta plass ved det annet kateter. 1. opponent har ordet.»

*

*Disputasleder setter seg. Opponenten starter sin akademiske diskusjon med doktoranden. .
Doktoranden tiltaler opponenten i 3. person første gang, og etter omstendighetene også ellers:
"Ærede opponent" og ellers "Opponenten" eller lignende. Når 1. opponenten har takket for seg,
reiser disputasleder seg og sier:*

*

«Det blir nå en pause. Disputasen fortsetter kl. ... **(legg inn ca. 10 min.)** ...»

*

Denne pausen kan ellers være uformell, uten prosesjon.

*Etter pausen går komiteen og doktoranden uten formalia tilbake til sine plasser på første benk,
og disputasleder til sin plass. Disputasleder reiser seg så:*

*

«Disputasen fortsetter.

Jeg ber doktoranden på ny ta plass. Jeg ber 2. opponent ta plass. 2. opponent har ordet.»

Når 2. opponent har sagt takk for seg, reiser disputasleder seg og sier:

(Alternativ 1:)

[NAVN] har meldt seg som opponent ex auditorio.

Jeg ber doktoranden bli stående.

Opponenten har ordet.»

(Alternativ 2:)

Ingen har meldt seg som opponent ex auditorio.

*

«Disputasen er nå avsluttet.

Komiteen vil gi sin skriftlige innstilling til fakultetet om forsvaret av avhandlingen. Fakultetet vil deretter kreere doktoranden som philosophiae doctor ved Universitetet i Bergen.»

*

*Gratuler doktoranden, overrekk blomster (står under kateteret). Prosesjonen går tilbake som
den kom aller først.*

Etter disputasen er det mottakelse for doktorand og publikum i ansattkantinen.